

Nghệ thuật làm đẹp của phụ nữ Việt Nam

(Tiếp cận dưới góc độ văn hóa)

TRƯƠNG THỊ CẨM VÂN*

Vẻ đẹp cơ thể là một yêu cầu quan trọng đầu tiên của người phụ nữ hiện đại vì nó tăng sự quyến rũ của nữ tính. Vẻ đẹp thu hút người khác của người phụ nữ xuất phát từ việc biết cách tôn tạo những nét đẹp thiên phú và biết phát huy cảm tính (ánh mắt, nụ cười...quyến rũ). Ngày nay, cuộc sống đã thay đổi với nhịp độ ngày càng gia tăng, người phụ nữ tham gia ngày càng nhiều vào đời sống xã hội và dần dần thay đổi cách nghĩ, cách làm và nhất là cách biểu lộ tình cảm của mình, trong đó làm đẹp là một yêu cầu rất lớn và xã hội đã sản xuất ra một nền công nghiệp làm đẹp (Spa). ở Việt Nam, công nghệ này bắt đầu phát triển chủ yếu ở các thành phố.

Vấn đề đặt ra là phải nghiên cứu nhu cầu làm đẹp của người phụ nữ Việt Nam từ truyền thống đến hiện đại với sự trợ giúp của các phương tiện khoa học công nghệ dựa trên quan điểm của văn hóa học. Chúng ta rất coi trọng vẻ đẹp tâm hồn của người Việt Nam nói chung và người phụ nữ Việt Nam nói riêng, do đó có

rất nhiều công trình khoa học nghiên cứu về các đức tính của người phụ nữ. Trong một cuộc điều tra xã hội học cho thấy 80% người được hỏi đều đồng ý rằng người phụ nữ Việt Nam hiện đại có tính năng động, tự tin, cởi mở, ham thích hoạt động xã hội, có khả năng lãnh đạo với tinh thần trách nhiệm cao... (Báo Phụ nữ Việt Nam, số 33, 1987). Người Việt Nam vẫn giữ một thái độ cố hữu: *"Cái nết đánh chết cái đẹp"*. Vì thế, ít có công trình nghiên cứu về cách làm đẹp cho phụ nữ. Phần lớn là những lời khuyên của bác sỹ đăng tải rời rạc trên một số báo, tạp chí khoa học thường thức. Trong khi đó, trên thực tế, nhu cầu làm đẹp để tôn tạo những nét đẹp trên sắc mặt, cơ thể lại phát triển khá mạnh vì chưa được sự hướng dẫn một cách khoa học trên quan điểm thẩm mỹ của văn hóa học. Và không ít người, vì thiếu hiểu biết đã chạy theo mốt mới, theo "hiện đại" làm đẹp theo kiểu phản thẩm mỹ có khi nhận những hậu quả nghiêm trọng. Vì muốn tránh "mặt", nhiều chị đã nhịn ăn hoặc uống thuốc đến kiệt sức, vì muốn "xóa"

* Ths.Trương Thị Cẩm Vân, Trường Đại học Văn hóa - Nghệ thuật Hà Nội

các mụn trên mặt đã bị nhiễm trùng, nhiều kiểu nhuộm tóc, làm dầu quả “bù xù” khó ưa... Đây là chưa nói dùng phải thuốc giả để đến nỗi “tiền mất tật mang”. Nhà nước ta cũng chưa có những quy định nghiêm ngặt và những điều kiện để cho phép mở những “viện thẩm mỹ”. Không ít Trung tâm thẩm mỹ đã không cần trọng đối với định mệnh con người.

Vì vậy, chúng tôi mong muốn nghiên cứu một đề tài khoa học “**Nghệ thuật làm đẹp của phụ nữ Việt Nam hiện đại**”. Đây là một đề tài của văn hóa học nên nó phải được tiếp cận theo phương pháp đa ngành, liên ngành từ sinh lý, y lý, thẩm mỹ học, sử học, dân tộc học, xã hội học... đến các phương pháp hiện đại đảm bảo sức khỏe và sắc đẹp của người phụ nữ một cách tổng thể, khoa học.

Để thực hiện đề tài này, chúng tôi: một mặt phải sưu tầm tư liệu trong thư tịch và di điền gia để thu thập, xử lý những kinh nghiệm dân gian kể cả y học dân tộc, mặt khác, phải đi vào thu thập những kiến giải về phương pháp khoa học hiện đại chăm sóc sắc đẹp cho người phụ nữ trong các viện thẩm mỹ, các spa trên thế giới - nhất là các nước phương Đông và các thành phố ở Việt Nam. Kinh nghiệm của Trung Quốc, Hàn Quốc, người ta dùng các phương pháp của quý tộc thời xưa, đưa vào sản xuất đại trà và rất được nhiều người yêu thích vì từ xưa nó là của vua - một thương hiệu rất có sức hấp dẫn.

Như chúng ta đều biết người phụ nữ Việt Nam xưa vốn rất được đề cao và họ là

hiện thân của tam tông, tứ đức theo quan điểm của Nho giáo: công, dung, ngôn, hạnh là 4 đức tính tốt đẹp của người đàn bà. Nó rèn luyện cho người con gái nhiều kiến thức và đức tính để phục vụ gia đình, không đề cập tới những vấn đề xã hội. Ngày nay, người phụ nữ được giải phóng, bình đẳng với đàn ông và tham gia nhiều công tác xã hội trên mọi bình diện của cuộc sống mặc dù thiên chức của họ không hề thay đổi, đó là lo việc gia đình và nuôi dạy con cái.

Người phụ nữ phải giữ dung nhan một cách tự nhiên và giản dị, phải ăn nói lịch sự, lễ phép, nhẹ nhàng, tế nhị, dễ nghe, phải có đức hạnh trong gia đình cũng như ngoài xã hội. Ngày nay, do khả năng thuyết phục và sức hấp dẫn của người phụ nữ nên rất nhiều người tham gia vào công tác giáo dục, y tế, văn nghệ và ngoại giao, các bộ phận giao dịch với khách hàng... Đó là những người cần phải có một sắc đẹp và biết cách làm đẹp. Mặc dù người ta vẫn thích một người phụ nữ trước hết phải làm tốt chức năng làm vợ, làm mẹ trong gia đình với đức tính hiền dịu, ân cần, chu đáo và khoan dung, vị tha...

Vấn đề cần nghiên cứu sâu: quá trình biến đổi từ nhận thức và vai trò của phụ nữ Việt Nam tự nền sản xuất nông nghiệp, chuyển sang nền sản xuất công nghiệp hiện đại trong đó nếp sống, cách ứng xử là những vấn đề trọng tâm. Cần nghiên cứu nó như là một chỉnh thể không thể phân chia thành những bộ phận tách rời mà phải tìm những nét nổi trội giúp ta

nhận diện được người phụ nữ Việt Nam hiện đại- phải chăng phải bắt đầu nghiên cứu trong bối cảnh “giới”?

Tuy nhiên, trọng tâm của đề tài là tập trung nghiên cứu về quan niệm và phương pháp làm đẹp. Theo người Việt Nam, thì “*ăn cho mình, mặc cho người*”, “*tốt đẹp thì phô ra, xấu xa dấy lại*”, người đẹp phải là “*nam tu nữ nhũ*”, phụ nữ phải có “*thắt đáy lưng ong*”...v.v... Người Việt Nam quan niệm “*nhất dáng, nhì da*” vì thế người ta phải luyện dáng : “*Có con thì mặc có con. Thắt lưng cho dòn mà lấy chồng quan*” và chăm sóc làn da với sự hỗ trợ của các loại mỹ phẩm.

Tuy nhiên, để giữ được cái duyên dáng của mình: “*Còn duyên ké đón người đưa. Hết duyên đi sớm về trưa mặc lòng*”, các hoạt động của người phụ nữ phải tạo nên một tổng thể hài hòa từ ánh mắt, nụ cười, đi đứng, nói năng đến trang phục gây được một ấn tượng nổi trội, khó quên với bất cứ ai đã gặp họ. Hơn thế nữa, sự dịu dàng của người phụ nữ còn trở thành sức cuốn hút mạnh mẽ, sức lan tỏa gợi cảm biểu lộ lòng vị tha, nhân hậu. Để tăng sức quyến rũ thì tính e thẹn của người phụ nữ là một đặc trưng rất hấp dẫn. Đó là một hiện tượng sinh lý, tâm lý nhạy cảm làm cho người phụ nữ cảm thấy ngượng ngùng, xấu hổ, tim đập mạnh, má ửng hồng... giống như một bông hoa e ấp đang chớm nở. Thẹn thùng là sự huyền diệu của tự nhiên ban cho phái đẹp nhằm kiểm chế dục vọng. Nói như Nguyễn Du “*càng treo giá ngọc càng cao phẩm mình*”

và nó làm say đắm những người đàn ông vốn rất đa tình.

Chăm sóc sắc đẹp của người phụ nữ được tập trung ở gương mặt. Người xưa nói : “*cái răng cái tóc là góc con người*”. Răng phải đen như hạt huyền để “*Lấy chồng cho đáng tám chồng. Bỏ công trang điểm má hồng răng đen*”. Và để cho gương mặt đẹp, các bà, các chị ăn một miếng trầu (có khi là trầu cánh phượng) vừa ấm bụng, nóng người, sắc diện hồng hào, đôi môi đỏ mọng. Gương mặt rất đa dạng: trái xoan, bầu dục, quả tim, tròn, dài, tam giác, chữ điền... nó đi liền với dáng người cao hay mập cổ dài hay ngắn... vì còn tùy theo lứa tuổi mà với một thời son, một bút chì kẻ mắt, một bút lông, các chị lựa chọn những kiểu trang điểm phù hợp. “*Nhất dáng nhì da*” cho nên chăm sóc da là vô cùng quan trọng. Ngày nay, chúng ta có cả một công nghệ dưỡng da để chăm sóc các loại da khô, da nhờn, da tàn nhang... để có một làn da trung tính. Đó là các loại kem, phấn (như Vaseline, Lanolin...) các loại hoa quả dùng nước ép xoa lên mặt hay cắt miếng đắp lên da, ăn uống đảm bảo lượng vitamin nhất là vitamin A, C và B rồi massage làn da.

Ngày nay y học đã nghiên cứu, thử nghiệm và đưa ra hàng loạt các bài thuốc dưỡng da bằng thảo dược, hoa quả nhằm chữa trứng cá, da mặt khô, da mặt thô do lỗ chân lông lớn, chữa nếp nhăn, chữa da mặt sạm, da mặt nhợt nhạt vàng, vết sẹo (nhất là sẹo bỏng). Người ta chọn son để làm cho đôi môi ngời sáng,

duyên dáng, màu son phải phù hợp với màu da mặt, màu tóc, màu da, màu quần áo... Tuy nhiên các bác sĩ cũng đã cảnh báo son phấn làm hại da khi có chứa các chất như parafin, vacfarin, canxi sunfat.... Một thời phụ nữ chúng ta dùng son phấn rẻ tiền nhập lậu không rõ nguồn gốc đã để lại những di chứng nguy hiểm. Bây giờ tùy theo túi tiền người ta dùng những hàng mỹ phẩm cao cấp của Châu Âu. Đa số các bạn gái Việt Nam thích theo một Hàn Quốc. (Xem thêm Bác sĩ Trần Hậu Giang và các bài thuốc khác trong "Amanach Người Mẹ và phái đẹp" Nhà xuất bản Văn hoá 2008). Người ta áp dụng kỹ thuật của Nhật dùng vàng kết hợp với kén tằm vàng đắp mặt nạ vàng, khoảng hai giờ (chi phí 2 triệu/lần/tuần). Trước khi đắp, kỹ thuật viên dùng máy làm sạch da lấy đi lớp tế bào chết và hút mụn. Dòng điện từ vàng kết hợp với dòng điện tự nhiên của cơ thể giúp đưa vàng vào da, kích thích các hoạt động tái sinh da làm da đẹp trắng mịn sau bốn mươi ngày. Theo Bác sĩ Phạm Thu Hương - bệnh viện Việt Pháp thì da trắng mịn là do chất tẩy da chết, các chất cặn bã, mụn... còn vàng chẳng có tác dụng gì. Vàng như là biện pháp đánh vào tâm lý sùng bái của khách hàng! (theo báo Khoa học và đời sống).

Hiện nay ở nước ta đã du nhập nghệ thuật phẫu thuật thẩm mỹ của chuyên ngành ngoại khoa. Nó có nhiệm vụ sửa chữa những nét xấu trên cơ thể với kỹ thuật vi phẫu, lazer. Trên thế giới, khoa phẫu thuật thẩm mỹ đã có khả năng giải quyết hàng loạt các yêu cầu như: chữa các

vết sẹo trên da, trồng thêm tóc, thay đổi vị trí cung mày, nâng mí trẻ, cắt bỏ túi mỡ phía dưới, sửa sống mũi, thu nhỏ cánh mũi, chỉnh vành tai dỏng, tạo núm đồng tiền, xẻ cằm, căng da cổ mặt, thu gọn hoặc nâng cao ngực, lấy bớt mỡ bụng... ở Việt Nam, phẫu thuật thẩm mỹ đã được triển khai trước đây do các bác sĩ chuyên khoa chỉnh hình trong các bệnh viện, nay chuyển sang các viện thẩm mỹ, các Spa chăm sóc sắc đẹp. Người ta tập trung chủ yếu sửa chữa trên khuôn mặt với vô cảm tại chỗ (GSTS Nguyễn Huy Phan trong "Amanach Người mẹ và phái đẹp" Nhà xuất bản Văn hóa trang 2019).

Những thẩm mỹ viện này đang thu hút rất nhiều các bà các cô thuộc giới giàu có và muốn làm đẹp. Tuy nhiên cuộc sống bao giờ cũng có những hiện tượng thái quá, các phái nữ thanh niên ngày nay đang lao vào cuộc sống hiện đại và không ít người quá quan tâm đến vật chất, kỹ thuật, đến vẻ đẹp hình thức... chạy theo một, sống tự do, buông thả... sau đó xuất hiện những người phụ nữ hiện đại đã đi quá xa không phù hợp với văn hoá truyền thống cũng như lối sống của người Việt Nam. Chúng ta cần phải giúp họ những kiến thức đúng đắn để họ được lựa chọn.

Hy vọng đề tài nghiên cứu "**Nghệ thuật làm đẹp của phụ nữ Việt Nam**" sẽ góp phần giải quyết một cách tổng thể, toàn diện và góp phần nâng cao nhận thức khoa học để đem lại hạnh phúc và niềm vui cho mọi gia đình Việt Nam./.